

*Gražvydas Jasutis**

Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas

Kolektyvinio saugumo sutarties organizacija: karinės integracijos problemos ir perspektyvos NVS erdvėje

Straipsnyje nagrinėjama karinė integracija ir jos įtaka posovietinėje erdvėje. Pagrindinis tyrimo objektas yra Kolektyvinio saugumo sutarties organizacija, kuri jungia dalį buvusios Sovietų Sąjungos valstybių. Šios organizacijos karinė veikla, įtaka ir funkcijos nėra plačiai nagrinėtos. Tai viena iš nedaugelio organizacijų, kuri kuria karines pajėgas ir bando spręsti saugumo klausimus regioniniu lygmeniu. Straipsnis yra padalintas į keletą dalių. Pirmoje dalyje aiškinama karinė integracija ir jos įtaka valstybių kariniam ir politiniam bendradarbiavimui. Karinė integracija yra naujas elementas politikos moksluose, todėl tikėtina, kad teoriniai svarstymai ir karinės integracijos skaidymas į etapus pasitarnaus tolesniems tyrimams. Antroje dalyje didesnis dėmesys skiriamas pačiai organizacijai, jos formavimosi etapams, teisinei bazei ir karinėms struktūroms. Straipsnio pabaigoje daromos išvados, kad organizacija įžengė į galutinį karinės integracijos etapą, kuris apibrėžiamas kaip funkcinė priklausomybė. Karinės pajėgos tampa veikiančios viena kitą ir bendra vadovavimo struktūra užtikrina tolesnę integracijos plėtrą.

Įvadas

Rusijos Federacijos užsienio reikalų ministras Sergejus Lavrovas pažymėjo, kad, „nors ir NATO nori užsidengti akis prieš Kolektyvinio saugumo sutarties organizaciją (toliau - KSSO) ir jos vaidmenį regiono reikaluose, jos klausimas jau išspręstas. KSSO yra realybė ir grėsminga realybė. NATO apibrėžė savo interesus Užkaukazėje bei Centrinėje Azijoje ir niekas neneigia, kad NATO gali turėti savo interesus šiuose regionuose. Tačiau norėčiau priminti savo partneriams iš NATO, kad Centrinė Azija ir Užkaukazė yra KSSO atsakomybės zona“¹. Šis Rusijos užsienio reikalų ministro retorinis pasisakymas iš dalies apibrėžia straipsnio tiriamąjį objektą ir iškelia pačią straipsnio problematiką bei

* *Gražvydas Jasutis* – Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto doktorantas. Adresas: Vokiečių g. 10, 01130 Vilnius, tel. +32473537531, el. paštas – grazvydas.jasutis@tspmi.vu.lt

¹ Rusijos Federacijos Užsienio reikalų ministerijos interneto svetainė, www.mid.ru, 2005 gruodžio 8 d. pranešimas.

aktualumą. Regioninio saugumo ir gynybos politikos klausimai posovietinėje erdvėje yra vieni įdomiausių tyrimo objektų tarptautinių santykių studijose. Politikos mokslų atstovai ir tarptautinių santykių ekspertai daug dėmesio skiria NATO plėtrai ir saugumo sklaidai, pasitelkiant euroatlantinį stabilumą, kuris iš esmės sujungia saugumo klausimus Rytų Europoje. Tačiau paliko labai įdomią nišą buvusioje Sovietų Sąjungos teritorijoje, kurioje saugumo klausimai tapo diversifikuoti. Žlugus Sovietų Sąjungai, Rusijos Federacija pabandė užimti likusį vakuumą kariniuose klausimuose ir reanimuoti bei išsaugoti esamas karines struktūras. 1992 m. vasario 14 d. Nepriklausomų valstybių sandraugoje (toliau - NVS) buvo priimtas sprendimas sukurti Gynybos ministrų tarybą ir Jungtinių NVS ginkluotųjų pajėgų pagrindinę vadavietę². Tuo pačiu metu buvo pradėtos formuoti nacionalinės pajėgos, kilo ginkluoti konfliktai ir tapo aišku, kad jungtinių ginkluotųjų pajėgų koncepcija pasmerkta žlugti, o bandymas reanimuoti ar transformuoti sovietų armiją nepavyko. 1993 m. rugsėjo mėn. Jungtinė vadavietė buvo pakeista į NVS štabą karinio bendradarbiavimo koordinacijai. Ir tik po devynių metų buvo sukurta nauja karinė struktūra, kuri įkūnija ir reflektuoja Rusijos hegemoninius tikslus Rytuose. 2002 m. spalio 7 d. Armėnija, Kazachstanas, Kirgizija, Rusija, Tadžikistanas ir Baltarusija pasirašė Chišinau chartiją, kurios pagrindu įkurta Kolektyvinio saugumo sutarties organizacija. Organizacijos sukūrimas sietinas su Rusijos galios stiprinimu Rytų zonoje, kuri ne tik padidino jos įtaką Nepriklausomų valstybių sandraugos erdvėje, bet ir suteikė papildomų svertų sprendžiant saugumo klausimus su NATO, paveikė JAV įtaką Centrinės Azijos regione. Ši organizacija yra pagrindinis variklis, kuris skatina ir generuoja karinę integraciją tarp valstybių narių, sukurdamą naujas struktūras, ginkluotųjų pajėgų uždavinius ir įtakodama regioninio saugumo situaciją. Šio straipsnio tikslas yra įvertinti KSSO kaip karinę integraciją, kuri veikia jėgų balansą ir saugumo situaciją NVS erdvėje. KSSO karinės integracijos lygis, uždaviniai, tikslai ir tolesnė plėtra yra pagrindiniai tiriamieji objektai, kurie atsako į pagrindinį straipsnio klausimą – kokios yra karinės integracijos problemos ir perspektyvos NVS. Rusijos užsienio reikalų ministro Lavrovo pasisakymas, kuris yra cituojamas šio straipsnio įvade, ir nubrėžia gaires – kodėl mes turime analizuoti šią struktūrą ir rasti atsakymą į klausimą apie šios struktūros perspektyvą.

Karinė integracija NVS vyksta trimis grandimis: panaudojant NVS struktūrą, stiprinant dvišalius santykius ir igyvendinant KSSO užduotis. KSSO yra pagrindinis matmuo, todėl pačiame straipsnyje analizuojama būtent šios organizacijos struktūra, jos tikslai ir užduotys, taip pat tam tikrą dėmesį skiriant Rusijos ir Baltarusijos karinei integracijai, kuri neabejotinai paveikia KSSO vidinį integracijos procesą.

Aptarti dalykai analizuojami straipsnio dvejose pagrindinėse dalyse. Pirmoje dalyje pagrindinis dėmesys skiriamas karinės integracijos sąvokai, jos reikšmei valstybių politikai ir karinių aljansų formavimui. Karinė integracija

² Минасян С., *Процесс формирования системы коллективной безопасности на постсоветском пространстве*, <http://caucasus.rau.am/doc/MinasianS.pdf>, 2007-08-05.

dar nebuvo naudojama kaip tiriamasis objektas politikos moksluose, todėl ši dalis savo naujumu padės teoretikams ir praktikams analizuoti karinių aljansų problemas ir nubrėžti perspektyvas. Antroje dalyje analizuojama KSSO, jos formavimosi etapai, teisinė bazė ir karinės struktūros, kuriamos po KSSO vėliava. Trečioje dalyje daromos išvados, kad KSSO išžengė į galutinį karinės integracijos etapą, kuris apibrėžiamas kaip funkcinė priklausomybė. Sukurta bendra vadovavimo struktūra ir karinių pajėgų bendri veiksmai sutvirtina KSSO ir sudaro tinkamą prielaidą plėsti karinę integraciją.

1. Karinės integracijos samprata ir jos etapai

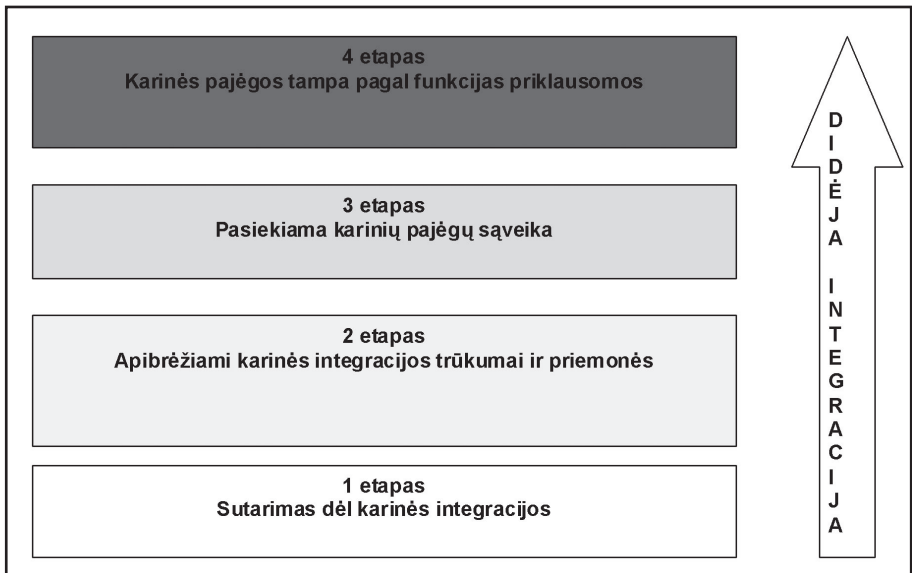
Nėra atliktų politologinių tyrimų, susijusių su karine integracija ir karinio aljanso formavimosi etapais. Karinę integraciją galima apibrėžti kaip daugiapakopį procesą, kurio metu vienos valstybės kariniai pajėgumai įgyja maksimalų veiksmo viena su kita laipsnį su kitos valstybės kariniais pajėgumais ir jų valdymas perduodamas vienai struktūrai.

Karinės integracijos atveju dar nebuvo bandymų išskirti integracijos pakopų ir panaudoti juos tyrimuose. Vyksta teoriniai ginčai tik dėl galimos valstybių karinės priklausomybės ir nacionalinių pajėgumų, kurie atsiremia į pagrindinį realistų postulatą dėl nacionalinių interesų viršenybės, kurios suteikia karinės integracijos efemerškumo³. Prasta karinė integracija išsaugo manevrų laisvę nacionalinėms valstybėms, kurios gali pasitraukti iš aljanso ar riboti bendradarbiavimą. Pvz., kuriant NATO, Prancūzija siūlė, kad NATO teritorija būtų padalinta į priešakinę ir užnugario. Tik priešakinės zonos (kartu su Vakarų Vokietija) pajėgos būtų integruotos, o užnugario zona (kartu su Prancūzija) liktų nacionalinės atsakomybės ribose⁴. Tokie sprendimai ir siūlymai tik rodo, kad integracija gali uzurpuoti nacionalinį sprendimą dėl karinių pajėgų panaudojimo ir visiškos autonomijos saugumo politikoje. Aukštesnio lygmens integracija įtakotų ginkluotųjų pajėgų restruktūrizaciją, naujų junginių kūrimą ir bendrų programų inicijavimą. Paliekant nuošalyje teorinį svarstymą apie nacionalinių valstybių siekį išlaikyti autonomiją kariniuose reikaluose, išlieka klausimas, kokia turi būti integracija, kad aljanso nariai negalėtų veikti atskirai. Ekonominės integracijos atveju pasverti aljanso tarpusavio priklausomybę ir gaunamą naudą yra paprasta. Ekonominiai rodikliai, bendri išoriniai mokesčiai, prekybos barjerų nebuvimas ir panašūs indikatoriai demonstruoja valstybių jungimąsi ir teikia palankumą integracijai, kadangi integracija padeda įgyvendinti išipareigojimus sunaudojant mažiau resursų. Karinės integracijos atveju procesas yra sudėtingesnis ir jos etapai galėtų būti išskirti atsižvelgiant

³ Žiūrėti plačiau: Liska G., *Nations in Alliance: the Limits of Interdependence*, Baltimore: John Hopkins Press, 1962.

⁴ Liska G., *Nations in Alliance: the Limits of Interdependence*, Baltimore: John Hopkins Press, 1962, p. 144.

į karinio veikimo vieno su kitu kriterijus, kurie verčia nacionalines valstybes prisitaikyti prie bendrų karinių pajėgumų koncepcijos, juos jungia ir jų praktinis panaudojimas kartu yra efektyvesnis. Pagrindinis tikslas – praktinis bendradarbiavimas ir užduočių įgyvendinimo suderinamumas, kuris gali vėliau persikelti į tolesnį integracijos etapą, kai susidaro funkcinė priklausomybė tarp nacionalinių karinių pajėgų⁵. Kanados gynybos strategijoje pažymėta, kad veikimo vieno su kitu tikslas yra stiprinti karinius ryšius tarp aljanso narių, užtikrinant sąveikų pajėgų, doktrinų ir C4I sukūrimą (ang. *command, control, communications, computers, and intelligence*)⁶. Sąveikavimo procesą galima skaidyti į kelis etapus, kurių svarbiausias yra bendras pajėgų planavimas, įgyvendinimas bendrai parengtų planų sąveikavimui siekti ir užtikrinti kovinę parengtį. Kadangi integralumo tikslas – iš atskirų elementų sudaryti vieningą junginį, gebantį sėkmingai vykdyti iškeltas užduotis, tad ir praktiniai karinės integracijos etapai būtų susiję su nacionalinių valstybių pajėgų suartėjimu, vykdant bendras užduotis. Suartėjimas turėtų būti įgyvendinamas per bendrą karinių junginių planavimą, bendros vadovybės ir štabų steigimą, bendrą mokymą, didesnių karinių junginių mokymą, bendrų karinių junginių kūrimą ir bendras operacijas. Atsižvelgiant į tai, išskiriami keturi karinės integracijos etapai (žiūrėti į 1 pav.).

1 pav. Karinės integracijos etapai

⁵ Faughn A., *Interoperability: Is It Achievable?*, Boston: Harvard University, 2001, p. 14.

⁶ Shaping the Future of Canadian Defence: A Strategy for 2020, http://www.cds.dnd.ca/pubs/strategy2k/s2k08_e.asp, 2007-07-08.

1.1. Karinės integracijos pirmas etapas

Pirmasis etapas gali būti apibrėžtas kaip teisinis ir sutartinis. Valstybės sukuria teisinę bendradarbiavimo ir karinės integracijos bazę, kuri apibrėžia strategines užduotis, tikslus, karinės integracijos ambicijas ir poreikius. Pasirašomi karinio bendradarbiavimo dokumentai, numatomos karinio bendradarbiavimo sritys ir formos. Pvz. 1940 m. rugpjūčio mėn. Kanada ir JAV pasirašė Ogdensburgo deklaraciją, kuri įkūrė Jungtinę gynybos reikalų tarybą ir padėjo fundamentalų pamatą kariniam bendradarbiavimui. Deklaracijos dėka keičiamasi karine informacija, formuojami bendri planai, operacijos ir logistinė bazė⁷. Ši deklaracija buvo plečiama ir priimami papildomi dokumentai, kurie numatė dviejų valstybių bendrus veiksmus, sienų apsaugą, jungtinę oro erdvės kontrolę ir pan. Sutartiniuose dokumentuose dažniausiai fiksuojama, kokio lygmens tai bus integracija ir ar apskritai dvi valstybės pretenduoja į integracinį bendradarbiavimo modelį. Pvz., Lietuvos krašto apsaugos ministerijos ir Armėnijos gynybos ministerijos karinio bendradarbiavimo sutartyje numatyta⁸, kad gynybos ministerijos siekia plėsti karinį bendradarbiavimą tarp Lietuvos Respublikos ir Armėnijos Respublikos karinių pajėgų. Šalys bendradarbiauja šiose srityse: pasikeitimas patyrimu, susijusiu su dalyvavimu „Partnerystė vardan taikos“ programoje kartu su NATO; pasikeitimas patyrimu, susijusiu su tarptautinių karinių vienetų formavimu ir funkcionavimu; ginkluotųjų pajėgų demokratinė kontrolė; teisinės bazės ginkluotosioms pajėgoms kūrimas; gynybos politika ir strategija ir kt. (sutarties 1 ir 2 str.). Tokiu atveju sutartis aiškia nubrėžia karinio bendradarbiavimo norus ir galutinę ribą, kurios valstybės neperžengs, ir nefiksuoja tolesnių integracinių elementų.

1.2. Karinės integracijos antras etapas

Antras karinės integracijos etapas yra institucinis, kurio metu valstybės realizuoja susitarimuose numatytas nuostatas ir dirba karinės integracijos kryptimi. Steigiamos bendros darbo grupės, kurios identifikuoja veikimo vienos su kita/karinės integracijos poreikius ir numato galimus trūkumus. Stiprėja ryšiai tarp institucijų ir pradedama koordinuoti gynybos politika strateginiame bei tarptautiniame lygmenyje ir planuojami taktikos bei operacijų veiksmai. Gynybos politikos planuotojai rengia bendrus dokumentus, kurie įprasminą karinį bendradarbiavimą ir nustato gaires tolesniems veiksams. Pagrindinis žingsnis šiame etape – įvertinti ir nustatyti priemones, kurios bus panaudotos tolesnėje integracijoje. Karinių strategijų ir doktrinų kūrimas bei jų vienoda

⁷ Danford W., *The Canadian Forces and the Doctrine of Interoperability*, The Issues June 2002, Vol. 3, no. 7, <http://www.irpp.org/pm/archive/pmvol3no7.pdf>, 2007-07-14.

⁸ Lietuvos krašto apsaugos ministerijos ir Armėnijos gynybos ministerijos karinio bendradarbiavimo sutartis (KAM Tarptautinių ryšių departamento archyvinė byla „NVS sutartys“).

interpretacija tampa svarbiu uždaviniu nacionalinių gynybos ministerijų planuotojams. Karinė integracija tradiciškai būna mažesnių valstybių problema, kurios faktiškai dalyvauja su mažesnėmis pajėgomis ir jų nacionalinės struktūros turi būti integruotos į didesnių valstybių struktūras. Pvz., NATO susidūrė su šia problema, kai JAV karinės pajėgos pradėjo viršyti savo sąjungininkus ne tik kiekybe, bet ir kokybe⁹.

1.3. Karinės integracijos trečias etapas

Trečias karinės integracijos etapas yra pagal priemones, kurios skaidomos į dalis (bendri mokymai ir pratybos, operacijos ir jungtiniai kariniai pajėgumai). Šio etapo metu valstybės pradeda konkrečius veiksmus ir bendradarbiavimas įgauna praktinę išraišką. Visų pirma yra bendros pratybos ir mokymai. Pratybų metu tradiciškai tikrinamas ir tobulinamas karinių jungtinių valdymas ir kontrolė, individualus karių pasirengimas, štabo darbo procedūros, ryšio priemonių sistemos, kurios gali būti panaudojami bendrose operacijose. Pvz., 2005 m. Lietuvoje vyko tarptautinės pratybos „Gintarinė viltis“, kuriose dalyvavo daugiau nei 2 tūkst. karių iš 12 NATO narių ir „Partnerystės taikos labui“ programoje dalyvaujančių šalių: Azerbaidžano, Danijos, Estijos, Gruzijos, JAV, Didžiosios Britanijos, Kanados, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Vokietijos, Suomijos. Pratybų metu sausumos pajėgų kariai treniravosi, vykdam taikos palaikymo operacijas tarptautinių pajėgų sudėtyje¹⁰. Intensyvus dalyvavimas pratybose internacionalizuoja karines pajėgas ir lėtai integruoja. Pratybos harmonizuoja skirtingų karinių pajėgumų veiksmus ir užtikrina pakankamą individualaus karinio pasirengimo lygį bei padeda įveikti kliūtis, susijusias su nacionalinių karinių komponentų vidaus procedūromis ir užduočių interpretacija, kurios neišvengiamai iškyla, panaudojant pajėgumus konkrečiuose veiksmuose. Pratybos sudaro galimybę žengti dar vieną žingsnį kariniu integracijos keliu ir vykdyti bendras operacijas tiek nacionalinėje valstybėje, tiek ir užsienyje. Tarptautinėse operacijose faktiškai dalyvauja daugybė nacionalinių jungtinių, todėl procedūrų harmonizavimas, veikimo vienai su kita ir yra svarbiausi elementai, užtikrinantys sėkmingą operacijos pabaigą. Pvz., Lietuvos vadovaujamoje Provincijos atkūrimo grupėje Afganistane lietuvių kariai veikia kartu su islandais, danais, kroatais ir amerikiečiais.

Trečia sudedamoji šio etapo dalis yra jungtinių pajėgų sukūrimas. Šis procesas yra daugiapakopis. Jis apima atskirų karinių pajėgų komponentų integraciją (sausumos, jūrų ir oro pajėgų) ir jungtinių vadovavimo institucijų kūrimą (jungtinis štabas). Valstybės, integruojančios savo karinius junginius, privalo sutarti dėl struktūros, personalo, junginio aprūpinimo, vadovavimo, pavaldumo ir tikslų. Pvz., 1994 m. Baltijos šalys siekė įkurti trišalį batalioną

⁹ Danford W., *The Canadian Forces and the Doctrine of Interoperability*, The Issues June 2002, Vol. 3, no. 7, <http://www.irpp.org/pm/archive/pmvol3no7.pdf>, 2007-07-14.

¹⁰ Krašto apsaugos ministerijos tinklalapis, www.kam.lt, 2005-07-15.

(BALTBAT) ir steigimo sutartyje buvo numatyta, kad, siekiant parengti ir apmokyti BALTBAT karijus bei užtikrinti bataliono veiklą ateityje, šalys formuoja nacionalinį taikos palaikymo padalinį tokios struktūros ir dydžio, kad būtų užtikrinta pastovi funkcinė BALTBAT struktūra, atsižvelgiant į personalo kaitą bei nepertraukiamą aprūpinimą įranga. Iki nacionalinių taikos palaikymo padalinių perdavimo BALTBAT vado pavaldumui jie yra pavaldūs nacionalinėms vadovybėms¹¹. Baltijos šalių karinė integracija tęsėsi, iš lėto plėtėsi ir apėmė kitus kariuomenės elementus. JAV iniciatyva sukurtas BALTNET (Baltijos oro erdvės stebėjimo tinklas) projektas¹². Regioninis oro erdvės stebėjimo koordinacinis centras (RASCC) buvo įsteigtas Oro pajėgų vadovavimo centre Karmélavoje. RASCC sukuria vientisą oro erdvės vaizdą virš Baltijos valstybių regiono bei perduoda šį vaizdą į nacionalinį centrą Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje. Tai leidžia efektyviai stebėti savo oro erdvę, užtikrinti jos nepažeidžiamumą bei orlaivių judėjimo saugumą. Bendram krašto apsaugos sistemos pareigūnų parengimui įsteigta bendra mokymo institucija – Baltijos gynybos koledžas (BALTDEF-COL)¹³. Koledžas turi tris mokymo programas: jungtinį štabo karininkų, civilių tarnautojų ir aukščiausio rango karininkų mokymo programą. Programos peržiūrimos pagal NATO narystės reikalavimus, keliamus karininkų kompetencijai. Karinės jūrų pajėgos bendradarbiauja įgyvendinant BALTRON (Baltijos eskadra) projektą¹⁴. Pagal susitarimą tarp valstybių kiekviena šalis į eskadrą turi skirti bent po vieną laivą bei karininkus į bendrą eskadros štabą. BALTRON nuolatos dirba 3–4 laivai, kurie gali atlikti teritorinių vandenių ir ekonominės zonos kontrolę, vykdyti išminavimo operacijas, likviduoti Baltijos jūros dugne esamą nesprogusią amuniciją.

Kuriant jungtine pajėgas, privalo būti suderinta ginkluotė, komunikacijos priemonės, sutarta dėl logistinės priimančios valstybės paramos, strateginio pervežimo oru ir jūra. Dažnai kyla klausimas, ar gali nacionaliniai kontingentai būti orientuoti tik į tarsi tarpinius, „nišinius“, pajėgumus. George Liska teigimu, karinė integracija gali vykti tik operacijose ir pats Aljansas yra stipresnis tada, kai vyksta specializacija. Tuomet galima permesti dalį resursų į kitą sritį ir prioritetą teikti tik konkrečiai sričiai (pvz., strateginiam pervežimui oru)¹⁵. Valstybės, kurdamos tik specializuotus, „nišinius“, pajėgumus faktiškai pasirengusios maksimaliai karinei integracijai, kadangi net ir nacionaliniai saugumo klausimai subordinuojami daugybei nacionalinių pajėgumų. Šiuo metu yra valstybės¹⁶, kurios orientuojasi į specializuotus, „nišinius“, pajėgumus ir

¹¹ Estijos Respublikos, Latvijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos sutartis „Dėl jungtinio taikos palaikymo dalinio kūrimo ir formavimo“, Valstybės žinios, 1997 04 30 Nr. 37–895.

¹² Krašto apsaugos ministerijos tinklalapis, www.kam.lt, 2007-08-02.

¹³ *Ten pat.*

¹⁴ *Ten pat.*

¹⁵ Liska G., *Nations in Alliance: the Limits of Interdependence*, Baltimore: John Hopkins Press, 1962, p. 118–119.

¹⁶ Pvz., Islandija, Liuksemburgas, Baltijos šalių gynybos planavimas atsiremia į specializuotus pajėgumus, nors paraleliai kuriami ir nacionaliniai pajėgumai kitose srityse.

aljšansą vertina nacionalinio saugumo garantu, o tai tik patvirtina teiginį, kad, stiprinant karinę integraciją, valstybės nebegali veikti atskirai, ir tai garantuoja karinės sąjungos ilgalaikiškumą.

1.4. Karinės integracijos ketvirtas etapas

Ketvirtas etapas yra priklausomybė pagal funkcijas, kurios metu jau suformuoti bendri kariniai junginiai, o vadovavimas ir pavaldumas yra perduotas bendrai jungtinei vadovybei. Karinė integracija yra nenutrūkstamas procesas. Keičiantis geopolitinei aplinkai, nacionalinėms/integruotoms pajėgoms bus keliamos vis kitos užduotys. Atsiranda vis naujų reikalavimų, operacijos tampa sudėtingesnės, keičiasi saugumo situacija, ir sąjungininkų kariuomenė privalo tapti sąveikia. Visiška karinė integracija yra įmanoma, tačiau šį etapą pasiekti sudėtinga daugybėje nacionalinių aljšansų. Pvz., NATO vienija labai daug skirtingų geostrateginės padėties šalių su skirtingomis vertybėmis. Demokratiniais principais vadovaujantis yra sunku pasiekti unifikuotą rezultatą, o autoritarinėse valstybėse sprendimai priimami efektyviau ir greičiau, todėl tikėtina, kad karinis aljšansas gali būti greičiau sukurtas nedemokratinėse valstybėse. Kita vertus, visiška karinė integracija yra dalis nepriklausomybės atidavimo kitam subjektui, kuris ta galimybe gali manipuliuoti pagal savo poreikius.

2. Karinė integracija KSSO

2.1. Teisinis sutartinis etapas

Žemiausias karinės integracijos etapas sukuria teisinius ir sutartinius karinio bendradarbiavimo pagrindus bei nustato būsimo aljšanso ambicijas, ribas. Bendro pobūdžio politiniai karinės integracijos aspektai aptinkami 1991 m. gruodžio 8 d. „Susitarime dėl nepriklausomų valstybių sandraugos įkūrimo“, kurio 6 str. teigiama¹⁷, kad „Valstybės sandraugos narės bendradarbiaus užtikrinant tarptautinę taiką ir saugumą, įgyvendinant efektyvias priemones mažinant ginkluotę ir gynybos išlaidas“. KSSO pradinis karinės integracijos etapas turėtų būti siejamas su 1992 m. gegužės 15 d. Sutartimi dėl kolektyvinio saugumo¹⁸. Ši sutartis buvo pratęsta 1999 m. balandžio 2 d. „Protokolu dėl Kolektyvinio saugumo sutarties pratęsimo“, kuris numatė, kad tolimesnis sutarties galiojimas bus pratęsiamas automatiškai¹⁹. Tai pirmas daugiašalio pobūdžio gynybinis susitarimas,

¹⁷ Шаклеина М., *Внешняя политика и безопасность современной России*, 1991–2002, Хрестоматия. В 4 т., Моск., гос. ин-т междунар. отношений (ун-т) МИД России, 2002, Т. 4. С. 12.

¹⁸ Договор о коллективной безопасности, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2007-09-05.

¹⁹ Протокол о продлении ДКБ от 15 мая 1992 года, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2007-09-05.

kuris padėjo susikurti bendrai NVS saugumo ir gynybos politikai bei nustatė gaires tolesniam bendradarbiavimui šioje srityje. Sutarties nuostatos iš esmės yra grindžiamos bendra gynyba, kuri sąlygoja tolesnę valstybių karinį bendradarbiavimą ir karinę integraciją. Pvz., Sutarties 4 str. numatyta, kad vienos valstybės užpuolimas yra vertinamas kaip visų aljanso dalyvių užpuolimas, o kitos valstybės suteiks visokeriopą paramą, taip pat ir karinę. Siekiant derinti ir koordinuoti bendrus veiksmus bus sukurta Kolektyvinio saugumo taryba ir kiti organai (3, 5 str.). Taip pat pažymima, kad Sandraugos jungtinė ginkluotųjų pajėgų vadovybė koordinuos bendrus veiksmus iki bus sukurta numatytos institucijos (5 str.). Šiuo punktu pabrėžiama, kad jau šiuo metu veikia tam tikri bendri kariniai dariniai ir perspektyvoje galima tikėtis glaudesnės integracijos. Nors ir pačioje sutartyje nėra sukonkretinta ir apibrėžtos karinės integracijos uždaviniai ar planai, tačiau tai tarsi tampa aišku iš ketvirtos sutarties straipsnio, kuriame numatytas bendras atsakas ir bendri veiksmai. Siekiant parengti bendrą karinį atsaką, reikalingi bendri planai, mokymai, personalo rengimas, ginkluotės suderinamumas ir pan. Šie klausimai privalo būti sprendžiami antrame ir trečiame karinės integracijos etapuose. Sergejus Minasjanas pažymi, kad pirminis Sutarties tikslas turėjo pasitarnauti NVS valstybių integracijos stiprinimui, o pats dokumentas atspindėti sandraugos valstybių karinį dėmenį²⁰.

Verta pažymėti, kad 1995 m. vasario 10 d. Almatoje Kolektyvinio saugumo taryba priėmė deklaraciją²¹, kurioje pažymima, kad valstybės sieks gilesnio bendradarbiavimo tarpusavyje (1 pnkt.) ir jungs savo pastangas kuriant kolektyvinio saugumo sistemą (4 pnkt.). Teisiškai tai apibrėžta papildomuose dokumentuose pagal taktiką ir strategiją. 2000 m. gegužės 24 d. NVS viršūnių susitikime buvo pasirašytas Memorandumas dėl kolektyvinio saugumo sutarties efektyvumo padidinimo ir jos adaptavimo prie dabartinės geopolitinės situacijos²². Valstybės sutarė, kad reikia įgyvendinti praktines priemones, kuriant kolektyvinio saugumo sistemą ir steigiant naujas valdymo struktūras (3 pnkt.). Ir pagrindinis lūžis įvyko 2002 m. spalio 7 d. Valstybės pasirašė Chišinau chartiją, kurios pagrindu įkurta Kolektyvinio saugumo sutarties organizacija ir suderino KSSO statutą bei Susitarimą dėl KSSO teisinio statuso²³. KSSO statuto preambulėje pažymėta, kad valstybės pasirengusios tęsti ir gilinti karinį/politinį bendradarbiavimą bei pasirengti bet kokiai grėsmei. Šie strateginio lygmens dokumentai iš esmės apibrėžė karinės integracijos ribas, kuri siejama su kolektyvinės regioninės saugumo sistemos sukūrimu. Detalesnė tarpinių ir taktinio lygmens dokumentų analizė padės atskleisti kolektyvinio saugumo sistemos ypatumus ir karinės integracijos priemones.

²⁰ Минасян С., Процесс формирования системы коллективной безопасности на постсоветском пространстве, <http://caucasus.rau.am/doc/MinasianS.pdf>, 2007-08-08.

²¹ Решение о Декларации государств-участников ДКБ, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2007-09-05.

²² Меморандум о повышении эффективности Договора о коллективной безопасности от 15 мая 1992 года и его адаптации к современной геополитической ситуации, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2007-09-05.

²³ Устав Организации Договора о коллективной безопасности, Соглашение о правовом статусе Организации Договора о коллективной безопасности, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2-09-05.007

2.2. Institucinis etapas

Institucinio etapo metu valstybės siekia sukurti nacionalines ir jungtines institucijas, kurios įgyvendina strateginiuose dokumentuose numatytą karinės integracijos plėtrą, kuria bei derina papildomus dokumentus, kurie sukonkre-tina strateginių dokumentų įgyvendinimą. Valstybių teisinė bazė papildoma karinio planavimo dokumentais, kurie atspindi dvišalės/daugiašalės karinės integracijos įgyvendinimą ir vietą nacionalinės gynybos politikos planavimo kontekste bei nubrėžia gaires tolesniems integracijos etapams.

1995 m. vasario 10 d. KSS valstybės priėmė kolektyvinio saugumo koncepciją ir pagrindines karinio bendradarbiavimo kryptis bei jų realizavimo planą²⁴. Minasjano teigimu²⁵, šis dokumentas nustatė pagrindinius valstybių bendradarbiavimo principus karo ir politikos srityje. Kolektyvinio saugumo koncepcija yra bene pagrindinis tiriamas objektas šiame etape, kuris nubrėžia karinės integracijos kryptis tarp valstybių dalyvių ir padalina patį procesą į etapus. Taip pat nustatoma institucinė struktūra. Koncepcijos III dalyje numatyta, kad kolektyvinio saugumo sistema kuriama palaipsniui:

- 1 etapas – sukurti valstybių KSS narių ginkluotas pajėgas, suformuoti karinio ir karinio techninio bendradarbiavimo programas bei pradėti jų įgyvendinimą, priimti ir suderinti teisinius aktus, reglamentuojančius kolektyvinio saugumo sistemos funkcionavimą;
- 2 etapas – sukurti koalicines/jungtines karines grupes ir planuoti jų panaudojimą, sukurti jungtinę priešlėktuvinės gynybos sistemą ir įvertinti galimybę suformuoti bendras ginkluotas pajėgas;
- 3 etapas – užbaigti kolektyvinės saugumo sistemos sukūrimą.

Koncepcija detalai atskleidžia KSS projektus, sietinus su karine integracija ir net papildo jų pradinius integracinius planus. Valstybės įvertins galimybę sukurti jungtines ginkluotas pajėgas bei kurs įvairias gynybines sistemas. Nors pačioje Koncepcijoje nėra detalai reglamentuota, kokios sistemos bus kuriamos (išskyrus priešlėktuvinę), tačiau, įvertinus III Koncepcijos dalies punktą, „koalicinės pajėgos turės priešlėktuvinės gynybos sistemą ir kitas sistemas“, galima daryti prielaidą, kad nėra praktinių barjerų kurti bendrą logistiką, vykdyti bendrus mokymus, kurti bendrus gynybos pramonės produktus ir formuoti bendrus junginius. Koncepcijoje numatyta ir pradinė institucinė struktūra, kurią sudaro trys organai. Kolektyvinio saugumo taryba yra aukščiausia tarptautinė transnacionalinė institucija, koordinuojanti ir užtikrinanti KSS susitarimo įgyvendinimą. Tarybą sudarė valstybių prezidentai, užsienio reikalų ministrai, gynybos ministrai ir Tarybos generalinis sekretorius. Taip pat suformuoti du konsultaciniai organai – Užsienio reikalų ministrų taryba

²⁴ Решение СКБ о Концепции коллективной безопасности государств-участников ДКБ, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2007-09-05.

²⁵ Минасян С., Процесс формирования системы коллективной безопасности на постсоветском пространстве, <http://caucasus.rau.am/doc/MinasianS.pdf>, 2007-09-05.

ir Gynybos ministrų taryba. Užsienio reikalų ministrai derina užsienio politiką tarp valstybių narių, o gynybos ministrai koordinuoja karinę politiką ir karinių struktūrų kūrimą. Šias institucijas aptarnauja KSS sekretoriatas, kuris kuria dokumentus ir derina pozicijas tarp valstybių. Tačiau net ir priėmus Konceptiją, praktinė veikla buvo ribota, ir valstybės narės įvykdė tik keletą bendrų veiksmų Centrinėje Azijoje.

KSSO formavimosi istorija yra dalijama į du etapus²⁶. Pirmas etapas apima laikotarpį iki 1999–2000 metų, kurio metu buvo priimti bendro pobūdžio politiniai dokumentai be praktinių išipareigojimų. Antras etapas grindžiamas instituciniais pokyčiais ir praktine veikla. Iki 2000 m. buvo suformuota pakankama normatyvinė/teisinė bazė, kuri sudarė sąlygas plačiam kariniam bendradarbiavimui. Įgyvendinus šiuos dokumentus buvo sukurta KSSO. 2002 m. spalio 7 d. Armėnija, Kazachstanas, Kirgizija, Rusija, Tadžikistanas ir Baltarusija pasirašė Susitarimą dėl KSSO statuso ir KSSO statutą, kurių pagrindu įkurta Kolektyvinio saugumo sutarties organizacija²⁷. Dokumentai įsigaliojo 2003 m. spalio 13 d. KSSO statuto 7 str. numatyta, kad organizacija prisiima išipareigojimus kurti kolektyvinio saugumo sistemą, koalicinių (regioninių), karinių (pajėgų) grupuočių ir jų valdymo organų, karinės infrastruktūros, karinių specialistų ir personalo parengimo, bei aprūpinti būtina ginkluote ir karine technika. Pažymėtina, kad KSSO narės gali priimti sprendimą dėl kitų užsienio valstybių ne KSSO karinių pajėgų ar karinės infrastruktūros objektų buvimo, tik po konsultacijų ir sutarimo su KSSO nariais. Patobulinta šalių bendradarbiavimo struktūra paliekant Kolektyvinio saugumo tarybą, kaip aukščiausią organizacijos organą. Jį sudaro tik valstybių vadovai. Taryba priima pagrindinius sprendimus, susijusius su KSSO tikslų ir uždavinių įgyvendinimu, užtikrina veiksmų koordinaciją tarp valstybių ir bendrų sprendimų harmonizavimą. Tarp sesijų darbas vyksta KSSO Nuolatineje taryboje, kurią sudaro igalioję valstybių atstovai. Konsultacinė, vykdančioji struktūra išliko (užsienio reikalų ir gynybos ministrų tarybos) bei prijungtas naujas darinys – saugumo sekretorių komitetas. Saugumo sekretorių komitetas yra konsultacinis ir vykdytysis organas, kuris koordinuoja klausimus tarp valstybių narių susijusius su nacionaliniu saugumu. Darbine institucija tapo sekretoriatas ir jungtinis organizacijos štabas. 2006 m. lapkričio 16 d. Sankt Peterburge vykusiame tarpparlamentinės NVS asamblėjos tarybos narių posėdyje buvo nuspręsta įkurti naują KSSO administracinį darinį – Parlamentinę asamblėją, kurios vadovu tapo Borisas Gryzlovas. Pagrindine šios parlamentinės asamblėjos užduotimi yra atskirų valstybių teisinės bazės, susijusios su saugumo klausimais, suderinimo darbai.

Galime daryti apibendrinimą, kad šiame karinės integracijos etape valstybės įvertino karinę integraciją, išskyrė reikiamo sąveikos ir integracijos elementus ir suformavo konkrečias užduotis jai pasiekti. Tai apėmė KSS

²⁶ Николаенко В. Десять лет договору о коллективной безопасности, *Международная жизнь*, 2002. № 4, С. 62.

²⁷ Устав Организации Договора о коллективной безопасности, Соглашение о правовом статусе Организации Договора о коллективной безопасности, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 05-09-2007

narių nacionalinių ginkluotų pajėgų formavimą, karinio ir karinio techninio bendradarbiavimo programų įgyvendinimą, teisinių aktų, reglamentuojančių kolektyvinio saugumo sistemos funkcionavimą derinimą. Taip pat nuspręsta sukurti koalicines/jungtines karines grupes ir planuoti jų panaudojimą, sukurti jungtinę priešlėktuvinės gynybos sistemą ir įvertinti galimybę suformuoti bendras ginkluotas pajėgas. Šiuos planus įgyvendinti padės gerai institucionalizuota struktūra, kuri peraugo į organizaciją su atskiru statutu, narėmis ir perspektyviais gilesnės integracijos planais.

2.3. Instrumentinis etapas

Sudarius teisinę karinio bendradarbiavimo bazę ir nustčius konkrečius uždavinius, pradedamas įgyvendinti karinės integracijos planas. Atsižvelgiant į identifiкуotus poreikius yra vykdomos bendros karinės pratybos, vykdomi bendri mokymai, kuriami bendri junginiai, gilinamas bendradarbiavimas karinių įsigijimų, personalo, logistikos, karinės pramonės, atskirų karinių pajėgų, teisinės bazės unifikavimo, karinio mokslinio, mobilizacijos ir standartizacijos srityse. Siekiama suvienodinti ginkluotę ir individualaus/kolektyvinio pasirengimo lygį, kuris užtikrintų jungtinių užduočių atlikimą. KSSO valstybės dirba šiose srityse tiek panaudodamos dvišales, tiek daugiašales galimybes. KSSO generalinis sekretorius Nikolajus Bordiuža pažymėjo²⁸, kad per paskutiniuosius metus buvo padaryta labai daug, pradedant informacine kampanija KSSO sutarties teritorijoje ir baigiant praktiniais žingsniais vykdant bendras operacijas.

1999 m. buvo patvirtintas antras kolektyvinio saugumo sistemos įgyvendinimo planas, kuris numatė trijų karinių grupuočių sukūrimą trijuose regionuose: Rytų Europos, Kaukazo ir Centrinės Azijos²⁹. 2000 m. Kolektyvinio saugumo tarybos (toliau tekste KST) susitikime Biškeke buvo priimtas sprendimas sukurti kolektyvinio saugumo centralizuotą valdymo sistemą, kuri grindžiama regioninėmis posistemėmis (Rytų Europos, Kaukazo ir Centrinės Azijos). Biškeko sesija apibrėžiama kaip kertinis momentas, kuris pradeda naują KSSO dinamiką. Priimtas sprendimas dėl koalicinių pajėgų, jų valdymo sistemų ir sąveikos, kolektyvinių sprendimų priėmimo dėl pajėgų panaudojimo, karinių pajėgų statuso ir jų mobilumo persikeliant į kitą valstybę. Regioninių posistemių kūrimas atspindi skirtingą grėsmių sampratą. Jeigu Centrinės Azijos valstybėms pagrindinė grėsmė kyla dėl islamiškojo terorizmo, tai Baltarusijos problemų kompleksas sietinas su NATO plėtra Rytų kryptimi³⁰.

²⁸ Oficialus Kolektyvinio saugumo sutarties organizacijos tinklalapis, 22–23 июня в столице Белорусии–городе Минске состоится саммит Организации договора о коллективной безопасности (ОДКБ), <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2009-09-05.

²⁹ Oficialus Kolektyvinio saugumo sutarties organizacijos tinklalapis, Организация Договора о коллективной безопасности (Информация), <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2009-09-05.

³⁰ Минасян С., Процесс формирования системы коллективной безопасности на постсоветском пространстве, <http://caucasus.rau.am/doc/MinasianS.pdf>, 2007-08-08.

Kuriant jungtinius karinius vienetus yra ypač svarbu bendros pratybos. Karinė sąveika yra stiprinama bendradarbiaujant tarp karinių oro, jūrų ir sausumos pajėgų, kurių ekipuotę sudaro suderinta ginkluotė ir vyksta nuolatinių pratybos, kurios padeda pasiekti procedūrose suderinamumą. KSSO pratybos būna dvišalės ir daugiašalės. Pvz., Rusija ir Baltarusija reguliariai vykdo pratybas, kurios nėra oficialiai pripažįstamos kaip KSSO pratybos, tačiau jose dalyvauja Vakarų karinei grupei priskirti junginiai. 2007 m. sausio 27 d. Pskove vykusiame Rusijos–Baltarusijos parlamentinio susirinkimo seminare, kur dalyviai aptarė dvišalio karinio/techninio bendradarbiavimo perspektyvas, Rusijos Dūmos pirmininkas Borisas Gryzlovas pareiškė, kad būtina pakelti bendrą Rusijos ir Baltarusijos ginkluotųjų pajėgų regioninės grupuotės kovinių efektyvumą. Anot jo, tam tikslui reikia dažniau rengti bendras karines pratybas su koviniu šaudymu, atliekant ir raketų paleidimus³¹. Kaip ir KSSO, tai kasmet vyksta karinės pratybos vadinamos „Rubež“, kurios prasidėjo nuo 2004 metų. Pratybose dalyvauja Rusijos ir Centrinės Azijos valstybės, taip pat kviečiami stebėtojai iš KSSO. Kiekvieni apmokymai turi savo tikslus ir užduotis. Rubež–2004 pratybų metu Kirgizijos gynybos ministras pažymėjo³², kad mokymuose dalyvauja Rusija, Tadžikistanas ir Kirgizija, kurios sėkmingai susidorojo su kovinėmis užduotimis, kadangi šios valstybės turi vienodą ginkluotę ir kovinę techniką. KSSO valstybės jau yra išsprendusios ginkluotės suderinamumo klausimą, kadangi jų ginkluotos pajėgos ginkluotos rusiška technika ir ginkluote. Rusijos gynybos ministras Sergejus Ivanovas net pabrėžė³³, kad būtina stiprinti kolektyvinių pajėgumų sveiką ir Rusija pasirengusi teikti techninę/karinę pagalbą KSSO narėms. Visos narės aprūpinamos ginkluote ir karine technika lengvatinėmis sąlygomis. KSSO Jungtinio štabo vado pavaduotojas Vladimiras Zavgorodnij informavo³⁴, kad kitais metais kolektyvinės pajėgos bus aprūpintos suderintu kosminiu ryšiu ir pradės personalo rengimą pagal vieną metodiką. Pratybose Rubež–2005 buvo siekiama parengti, priimti sprendimą dėl kolektyvinių pajėgumų panaudojimo ir valdymo, suderinti veiksmų koordinaciją bei sąveiką su kitomis saugumo struktūromis (pasienio tarnyba, spec. tarnybomis, teisėsaugos organais). Scenarijus buvo parengtas, įvertinus Rusijos patirtį Čečėnijos kare, kurio metu Rusijos atskiri padaliniai net negalėjo susisiekti tomis pačiomis ryšio priemonėmis³⁵.

2006 m. rugpjūčio 24–29 dienomis Kazachstane vyko pratybos Rubež–2006. KSSO Jungtinio štabo viršininko pavaduotojas Igoris Babičevas pabrėžė³⁶, kad šiose pratybose bus pirmą kartą derinamas sąveika tarp sausumos, jūrų ir oro karinių pajėgų, taip pat bus panaudotas oro ir jūrinis desantas. Pagal

³¹ Interfaks–AVN, B. Gryzlovas pasisako už Sąjunginių pajėgų karinio efektyvumo didinimą, 2007 vasario 27 d.

³² Стрешнев Р., Коллективные силы выходят на новые рубежи, Красная звезда, 7 Августа 2004 г.

³³ Ten pat.

³⁴ Ten pat.

³⁵ Пермяков С., Контратака с „РУБЕЖА–2007“, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2007-09-05.

³⁶ Ten pat.

pratybų scenarijų Kazachstano prezidentas, remiantis KSS 4 str., kreipiasi į KST ir prašo suteikti pagalbą, kadangi teroristinės organizacijos, nepatenkinotos prezidento rinkimų rezultatu, siekia užimti valdžią. Pratybų metu buvo panaudoti bendri KSSO pajėgumai, kuriuos sudarė skirtingų karinių pajėgų vienetai. Rubež–2007 orientuotas į štabų darbą. Pagrindinis pratybų uždavinys yra nustatyti Jungtinio štabo rolę ir funkcijas kolektyvinio saugumo sistemoje Centrinės Azijos regione, apibrėžti praktinės sąveikos aspektus su KSSO struktūromis ir valstybių narių ginkluotomis pajėgomis. Babičevas teigia³⁷, jeigu praėjusiais metais dirbome su taktika ir operatyvine veikla, tai šie metai skirti komandiniam štabų reikalams. Bordiuža vertinimu³⁸, šios pratybos prisidėjo, rengiant taikos palaikymo kontingentą, kuris galis būti panaudotas JTO operacijoms tiek KSSO teritorijoje, tiek ir už jos ribų.

KSSO neapsiriboja tik bendrų pratybų organizavimu ir nuo 2003 m. vykdo operacijas „Kanal“, kurios skirtos sustabdyti narkotikų platinimą iš Afganistano. 2004 m. šią operaciją stebėjo ir ne KSSO narės (Azerbaidžianas, Iranas ir Uzbekistanas³⁹), o 2005 m. stebėtojų dalyvėmis buvo Kinija, Pakistanas ir Ukraina. Šiose operacijose dalyvauja teisės saugos organai ir specialios tarnybos, kurios perima narkotikus, tiria finansines machinacijas, susijusias su terorizmu ir pan. Operacijos tikslams buvo įkurtas Tarptautinis koordinacinis štabas, kurį sudarė Armėnijos, Baltarusijos, Kazachstano, Kirgizijos, Rusijos ir Tadžikistano atstovai, taip pat nacionalinių ir regioninių štabų bei specialiųjų tarnybų atstovai. 2005 m. operacijoje buvo siekiama suformuoti prieš narkotinių saugumo tinklą aplink Afganistaną⁴⁰. Operacijos metu buvo pasiektas tam tikra sąveika tarp valstybės struktūrų, konsoliduotos teisės saugos organų pajėgos. Dalyvavo 66.000 pareigūnų iš specialiųjų tarnybų, saugumo, vidaus reikalų, muitinės ir sienos apsaugos tarnybų. Konfiskuotos 8 tonos narkotikų.

Bendros pratybos ir operacijos sudaro galimybę stiprinti karinę integraciją ir kurti bendrus junginius. Kaip jau minėta, priimtas sprendimas kurti tris karines grupuotes, kuris grindžiamas regioniniu pagrindu. Didžiausia pažanga pasiekta kuriant Vakarų regioninę saugumo grupuotę. Rusija ir Baltarusija pabrėžia tai kaip vieną iš sėkmingiausių projektų tiek dvišaliame, tiek daugiašaliame karinio bendradarbiavimo kontekste. Ši grupuotė dengia vakarines KSSO sienas ir, esant poreikiui, gali teikti paramą Kaliningrado sričiai. Jos mobilumui, techniniam ir logistiniam aprūpinimui, karinės infrastruktūros plėtrai ir rekonstrukcijai, karinės technikos bendram techniniam (aviacijos, šarvuotos technikos, automobilių ir priešlėktuvinės gynybos) aptarnavimui yra skiriami nemaži resursai. 2002 m. gruodžio 25 d. Maskvoje pasirašytas

³⁷ *Ten pat.*

³⁸ Oficialus Kolektyvinio saugumo sutarties organizacijos tinklalapis: 22-23 июня в столице Белоруссии - городе Минске состоится саммит Организации договора о коллективной безопасности (ОДКБ), <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2007-09-05.

³⁹ Uzbekistanas atnaujino savo narystę KSSO 2006 metais.

⁴⁰ Baltarusijos užsienio reikalų ministerijos tinklalapis: Организация Договора о коллективной безопасности и Республика Беларусь, <http://www.mfa.gov.by>, 2007-09-19.

Baltarusijos Respublikos ir Rusijos Federacijos Vyriausybių Susitarimas dėl Baltarusijos Respublikos ir Rusijos Federacijos ginkluotųjų pajėgų regioninės grupuotės bendro logistinio aprūpinimo⁴¹. Susitarime dalyvauja žemesnio lygmens kariniai vienetai – abiejų valstybių logistikos valdybos, kurie įgyvendina susitarimo nuostatas. Susitarimo 4 str. numatyta, kad grėsmės metu logistinė parama /materialiniai resursai yra dislokuojami Baltarusijoje, o, prasidėjus konfliktui, Baltarusijos logistikos bazė yra naudojama bendrai. Baltarusija įsipareigoja tiekti Rusijos karinėms pajėgoms ne mažiau kaip 18 tonų duonos per parą (susitarimo 6 str.). Šios grupuotės reikšmė ypač padidėjo įvykus NATO plėtrai. Aleksandras Lukašenka pabrėžė⁴², kad, pakitus karinei politinei situacijai regione, reikalingi kokybiniai pokyčiai kariniame bendradarbiavime. Baltarusijai svarbiausia yra partnerystė su Rusija, kuri praktiškai įgyvendinama steigiant regioninę grupuotę, ir mes užtikrinsime, kad įsipareigojimai būtų vykdomi. Rytų Europos regiono karinės pajėgos yra sudarytos iš 200.000 tūkst. kariškių. Šiuo metu Minskas ir Maskva unifikuoja teisinius aktus, kurie reglamentuoja šios grupuotės bendrus veiksmus ir panaudojimą.

Kaukazo karinė grupuotė yra dislokuota Armėnijoje ir yra atsakinga už KSSO sienų apsaugą Pietų kryptimi. Šios karinės grupuotės suderinamumas gali būti kvestionuotinas, kadangi sienų apsaugą iš esmės vykdo Rusijos pajėgos ir Armėnijos pagalba yra nedidelė. Pastebimas progresas kuriant Centrinės Azijos kolektyvines pajėgas iš esmės. Šiuo metu kolektyvines greito reagavimo pajėgas sudaro 11 tūkst. karių iš Kazachstano, Tadžikistano, Rusijos ir Kirgizijos. N. Bordziuža teigia⁴³, kad kolektyvinės greito reagavimo pajėgos bus pavaldžios nacionaliniam lygmeniui taikos metu, o esant kariniams veiksams – pajėgos priskiriamos tam tikrai grupuotei. KSSO tęsiasi dialogas dėl karinių grupuočių stiprinimo ir jų funkcijų plėtros. 2005 m. birželio 22 d. Maskvoje vyko eilinė KST gynybos ministrų sesija, kurio metu buvo svarstytas „Koalicinių karinių KSSO pajėgumų vystymo planas iki 2010 m. ir tolesnė perspektyva“. KSS kolektyvinio saugumo taryba Jerevane priėmė sprendimą dėl kolektyvinių pajėgų greitojo išskleidimo Centriniam Azijos regione. Pažymėta, kad šios pajėgos turėtų susiliesti su rusų–baltarusių ir rusų–armėnų junginiais. 2004 m. birželio 14 d. vyko KST sesija Astanoje ir patvirtinta „Pagrindinės dialogo ir bendradarbiavimo kryptys su NATO“ bei „KSSO taikos palaikymo mechanizmo formavimo ir funkcionavimo“⁴⁴.

Bendrų karinių grupuočių steigimas stiprinamas dvišaliais įsipareigoji-

⁴¹ Susitarimas įsigaliojo 2003 m. lapkričio 4 d., Соглашение между Правительством Республики Беларусь и Правительством Российской Федерации о совместном тыловом обеспечении региональной группировки войск (сил) Вооруженных Сил Республики Беларусь и Вооруженных Сил Российской Федерации, http://pravo.by/webnpa/text_txt.asp?RN=H10300238, 2007-09-05.

⁴² BNS pranešimas, A. Lukašenka stiprina bendradarbiavimą su Rusija, 2006 m. rugpjūčio 3 d.

⁴³ Oficialus Kolektyvinio saugumo sutarties organizacijos tinklalapis, Бордожа: необходимо создать Коллективные силы чрезвычайного реагирования ОДКБ, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2007-09-05.

⁴⁴ Oficialus Kolektyvinio saugumo sutarties organizacijos tinklalapis, Организация Договора о коллективной безопасности (Информация), <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2007-09-05.

mais karinių oro pajėgų srityje. Tačiau oro pajėgų integracija vyksta tik KSSO Vakarų kryptimi tarp Rusijos ir Baltarusijos. Bendradarbiavimas grindžiamas bendru gynybos ministerijų susitarimu dėl priešlėktuvinės gynybos priemonių ir pajėgų bendrų veiksmų tvarkos, kuris sudarytas 1994 m. vasario 25 d.⁴⁵ Oro erdvę gina Rusija ir Baltarusija jungtinėmis pajėgomis panaudodamos bendrą priešlėktuvinę sistemą, mokydamos personalą, rengdamos mokymus štabų lygmeniu ir budėdamos. Jau beveik išspręstas regioninės bendros rusų–baltarusių priešlėktuvinės gynybos (PLG) sistemos sukūrimo klausimas. Parengtas dokumentų paketas, kuris jau suderintas. Bendros PLG sukūrimas Vakarų kryptimi yra strategiškai svarbus, nes supaprastins sąjunginės valstybės oro erdvės apsaugą bei sumažins reagavimo laiką esant pažeidimams⁴⁶. Jau dabar Rusija ir Baltarusija stiprina oro apsaugos sistemą Vakarų kryptimi, o Baltarusijoje yra dislokuotas S–300 zenitinių raketų kompleksas⁴⁷. Taip pat susitarta, kad iki 2010 m. Rusija perduos Baltarusijos ginkluotoms pajėgoms operatyvinius ir taktinius raketinio šaudymo kompleksus ISKANDER–E, kurių šaudymo nuotolis siekia iki 280 km. Šie kompleksai bus dislokuoti vienoje iš dviejų raktinių brigadų Baranovič arba Osipovič, kurios šiuo metu yra ginkluotos TOČKA–U taktinėmis raketomis. Abejų valstybių karinės oro pajėgos kiekvienais metais organizuoja pratybas Baltarusijos poligone Ašuluke⁴⁸. 2006 m. vyko pratybos karinių oro pajėgų pratybos įtraukiant PLG sistemas ir Rusijos radiolokacinio žvalgyimo lėktuvą A–50⁴⁹. Vakarų operatyvinės ir taktinės PLG vadavietės Baranovičiuose vadas plk. Igoris Izarenka pabrėžė⁵⁰, kad rusų ir baltarusių partnerystė PLG srityje yra vienintelė, kuri iš tikrųjų funkcionuoja NVS erdvėje bei formuoja glaudžius ryšius ne tik tarp dviejų valstybių, bet ir įtraukia kitas buvusios Sovietų Sąjungos respublikas. Nors PLG ir stiprina Baltarusijos ir Rusijos karinę integraciją, išlieka klausimai dėl sistemos val-

⁴⁵ Baltarusijos gynybos ministerijos tinklalapis, Соглашения между Министерством обороны Республики Беларусь и Министерством обороны Российской Федерации о порядке взаимодействия дежурных сил и средств противовоздушной обороны от 25 февраля 1994 г., www.mod.mil.by/sotrud.html, 2007-09-05.

⁴⁶ Стрешнев Р., В боевом братстве — наша сила, Красная Звезда, 30 Августа 2005 года, http://www.redstar.ru/2005/08/30_08/3_02.html, 2007-08-11.

⁴⁷ 2005 m. rugsėjo 10 d. pasirašytas kontraktas valstybiniame kariniame ir pramoniniame Baltarusijos ir Rusijos komitete. Remiantis šiuo kontraktu, Rusija įsipareigojo perduoti Baltarusijai naują zenitinių raktinių kompleksą S–300. „Žemė–oras“ tipo savaeigiai priešlėktuvinė raketų kompleksai S–300PS gali pasiekti taikinį, esantį 150 km atstumu, pranešė Rusijos gynybos ministerijos laikraštis „Krasnaja Zvezda“, nušvietęs šalies gynybos ministro Sergejaus Ivanovo vizitą į Minską. S.Ivanovas čia lankėsi penktadienį, tą pačią dieną, kai buvo atgabentas ir pirmasis raketų kompleksas, http://www.redstar.ru/2005/08/30_08/3_02.html, 2007-08-11.

⁴⁸ Interfax, pvz., 2006 m. rugpjūčio 15–19 dienomis Ašuluko poligone, Astrachanės srityje vyko aktyvioji priešlėktuvinės gynybos padalinių pratybų fazė. Pratybose dalyvavo 10 priešlėktuvinės gynybos raktinių sistemų S–300, daugiau nei 30 lėktuvų Mig–29, Su–27, Su–24. Pratybų metu buvo atliktas S–300 sistemų raketų paleidimas, be to naikintuvai Mig–29, Su–27 ir fronto bombonešiai Su–24 taip pat leido raketas ir mėtė bombas, 2006 m. rugpjūčio 15 d.

⁴⁹ На страже союзного неба, <http://www.soyuz.by/second.aspx?document=12220&type=Qualifier&uid=5&page=5>, 2005-11-05.

⁵⁰ Ten pat.

dymo. Šiuo metu negali Baltarusijos kariškiai priimti sprendimų dėl Rusijos karinių pajėgų panaudojimo⁵¹. Rusijos generalinio štabo viršininkas Anatolijus Kvašninas pabrėžė, kad *de facto* ši PLG jau egzistuoja, nes dar sovietiniais laikais ji funkcionavo ir nebuvo sugriauta, o *de jure* mes dar sprendžiame tam tikrus teisinius klausimus.

Šiame karinės integracijos etape vyksta glaudus bendradarbiavimas karinės pramonės srityje. KSSO jau sukurti būtini mechanizmai, siekiant sėkmingai integruoti gynybinius pramoninius kompleksus. Šis bendradarbiavimas yra daugiašalis ir dvišalis. Daugiašalio bendradarbiavimo pamatiniu elementu tapo „Susitarimas dėl pagrindinių karinio techninio bendradarbiavimo principų tarp KSSO narių“, kuris buvo pasirašytas 2000 m. birželio 20 d. Maskvoje⁵². Susitarime numatyta, kad valstybės tiesiogiai lengvatinėmis sąlygomis produkciją KSSO šalių narių kontingentams, priskirtiems kolektyvinio saugumo uždaviniams įgyvendinti. Šis susitarimas buvo išplėstas 2003 m. Dušanbė sprendimais. Vitalijaus Šlikovo vertinimu⁵³, sąsajos tarp gynybinio komplekso ir ekonominio pajėgumo yra akivaizdžios, nes Sovietų Sąjungos žlugimas ir karinio pramoninio sektoriaus deformacija sukėlė socialinę ir ekonominę problemą tiek Rusijoje, tiek ir kitose šalyse. Dabartinis bendradarbiavimas kompensuoja praradimus. Karinės pramonės kompleksų bendradarbiavimas teigiamai įtakoja gynybinių valstybių potencialą. Karinės gamyklos atlieka nemažai bendrų užsakymų ir monopolizuoja rinką NVS valstybėse. Pvz., 2005 m. gegužės mėn. Minske vyko ginkluotės ir technikos paroda „MILEKS–2005“, kurios metu Rusijos pusė pristatė ekspoziciją, pabrėžiančią sąjunginės valstybės karinę/techninę integraciją. Dauguma techninių detalių buvo pagaminta Baltarusijoje, tačiau produkto galutinė komplektacija vyko Rusijoje⁵⁴. Rosoboron generalinis direktorius Sergejus Čemezovo teigimu, abiejų valstybių bendradarbiavimas karinių technologijų srityje galėtų būti puikiu pavyzdžiu posovietinėje erdvėje. Baltarusijoje buvo sukonzentruota trečdalis Sovietų Sąjungos karinių technologijų kompleksų ir tyrimų centrų, kurie buvo išsaugoti.

Glaudus bendradarbiavimas karo pramonėje užtikrina KSSO valstybių integraciją, vieningų standartų ginkluotėje įdiegimą ir tarpusavio priklausomybę. Pramonės kompleksų išskaidymas (karinių komponentų gaminimas skirtingose valstybėse) pasitarnauja integraciniams tikslams, kurie gali pagrįsti savo efektyvumą ekonominės naudos dėsniais.

⁵¹ Матвеев А., Кремль инициирует военную интеграцию в СНГ, 2003-07-21, <http://www.moldova.ru/index.php?tabName=articles&owner=16&id=114>, 2007-09-09.

⁵² Oficialus Kolektyvinio saugumo sutarties organizacijos tinklalapis, Организация Договора о коллективной безопасности (Информация), <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2007-09-05.

⁵³ Шлыков В., *Оборонная экономика в России и наследие структурной милитаризации. Под редакцией Стивена Э. Миллера и Дмитрия Тренина. Вооруженные силы России: власть и политика. Американская академия гуманитарных и точных наук*, 2005, 191–221 c.

⁵⁴ Стрешнев Р., *В боевом братстве — наша сила*, Красная Звезда, 30 Августа 2005 года, http://www.redstar.ru/2005/08/30_08/3_02.html, 2007-08-08.

2.4. Funkcinės priklausomybės etapas

Intensyvi karinė integracija gali būti labai ambicinga ir daug žadanti turinio požiūriu, tačiau kiekvienas procesas turi tam tikrus atspirties taškus ir galimas ribas. Karinės integracijos atveju maksimalios galimybės gali būti pasiektos – (1) kai sujungiamos karinės pajėgos ir (2) įvedama vieninga arba jungtinė vadovavimo pajėgoms struktūra. Sujungtas karinis vienetas paklusta jungtinei vadovybei ir vykdo šios vadovybės nurodymus. Tai siejasi su valstybių platesne integracija ekonomikoje, socialinėje aplinkoje ir politikoje, kurios sąlygoja stiprinti karinę integraciją ir perduoti dalį autonomijos saugumo klausimais. Šis etapas gali būti įvardijamas kaip funkcinės priklausomybės fazė. Valstybių karinės pajėgos negali veikti atskirai arba jų autonominis veikimas taps neefektyvus ir nepajėgus (kariniu požiūriu). Funkcinė priklausomybė gali tapti rimtu argumentu tiek politikams, tiek kariniams strategams, kontroliuojant patį integracijos procesą, nes saugumas, kaip dominuojanti galimybė, negali būti subordinuojamas kitiems interesams (pvz., ekonominiams).

KSSO jau kuria jungtines ir bendras struktūras, kurios iš dalies atitinka karinės integracijos galutinio etapo elementus ir tikėtina, kad organizacija palaipsniui judės šia kryptimi. 2003 m. balandžio mėn. susitikime Dušanbė, KST priėmė sprendimą įkurti Jungtinį štabą nuo 2004 m. sausio 1 d.⁵⁵ KST sprendimu pirmuoju jungtinio štabo viršininku paskirtas Tadžikistano gynybos štabo viršininkas gen. majoras Ramilis Nadyrovas. 2005 m. pradėjo funkcionuoti Jungtinis KSSO štabas, kuriame dirba 55 pareigūnai. Karinių ekspertų teigimu⁵⁶, naujas štabas iš esmės skirsis nuo amorfinės NVS štabo struktūros, kadangi tai bus nauja koalicinių pajėgų valdymo sistema, veikianti su RF GŠ operatyvinėmis struktūromis. Štabas vadovaus kolektyvinio saugumo greito reagavimo pajėgoms, regioniniams štabams Rytų Europoje, Kaukaze ir Centrinėje Azijoje. Štabas jau naudojamas pratybose ir tikėtina, kad jo veikla vėliau plėsis. Plėtrą gali veikti dvišalio karinio bendradarbiavimo pavyzdžiai tarp Rusijos Federacijos ir Baltarusijos. Rusijos gynybos ministras Sergejus Ivanovas pabrėžė, kad negalima abejoti strategine Baltarusijos ir Rusijos partneryste, kuri tampa integracinių procesų lokomotyvu⁵⁷. Tikėtina, kad Rusijos–Baltarusijos karinė integracija persikels į KSSO. Sąjunginės valstybės karinėje doktrinoje pažymėta⁵⁸, kad formuojamos karinės organizacijos vienas iš pagrindų yra Baltarusijos ir Rusijos ginkluotųjų pajėgų valdymo unifika-

⁵⁵ Oficialus Kolektyvinio saugumo sutarties organizacijos tinklalapis, Объединенный штаб ОДКБ, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2007-09-05.

⁵⁶ *Ten pat.*

⁵⁷ Утвержден проект Концепции основ законодательства Союзного государства об обороне 20/10/2005, <http://www.soyuz.by/second.aspx?document=9890&type=Qualifier&uid=5&page=5>, 2007-09-05.

⁵⁸ Постановление Высшего Государственного Совета Союзного Государства 26 декабря 2001 г. № 8 Военная Доктрина Союзного Государства, <http://pravo.kulichki.com/zak/megd/meg00869.htm>, 2007-09-05.

vimas (1.11. punktas). Sudėtinga spręsti apie pažangą šioje srityje, kadangi oficialiai nėra deklaruojama apie įkurtą nuolatinį bendrą štabą. Užuominos apie jungtinį vadovavimą pastebimos Baltarusijos gynybos ministro gen. plk. Leonido Malcevo straipsnyje „XXI amžiaus algoritmas“⁵⁹. Ministras straipsnyje pabrėžia, kad prioritetas dėmesys yra skiriamas karinio parengimo ir valdymo klausimams. 2006 m. birželio mėn. vyko Rusijos ir Baltarusijos mokymai „Sajungos skydas–2006“, kurių metu buvo patikrinta regioninės grupuotės jungtinė valdymo, panaudojimo ir planavimo sistema. Pasiiektas tinkamas suderinamumas jungtinio vadovavimo, atskirų karinių pajėgų, operatyvinių ir taktinių jungtinių valdymo srityje tarp Rusijos ir Baltarusijos. Tai rodo, kad tam tikri abiejų valstybių kariniai elementai jau kontroliuojami bendromis pastangomis, naudojant bendrą pavaldumą ir vykdant bendras užduotis. 2007 m. sausio 28 d. baltarusių ir rusų kariškiai organizavo bendras štabų pratybas, kurių metu buvo siekiama suderinti veiksmus, užtikrinant Sąjunginės valstybės karinį saugumą. Pratybų metu buvo pakviesti ir kitų ministerijų bei žinybų atstovai, kurie susiję su bendro saugumo klausimais.

Tikėtina, kad karinių oro pajėgų srityje Baltarusijos ir Rusijos karinė integracija gali pasiekti aukščiausią laipsnį. Baltarusijos gynybos ministras Malcevas⁶⁰, komentuodamas šios valstybės galimybes apsiginti nuo galimų išpuolių iš oro, pareiškė, kad Baltarusijos priešlėktuvinės gynybos sistema yra patikima, ir gali aptikti bei sunaikinti net ir nedidelius orlaivius. Ministras taip pat pridūrė, kad Baltarusijos PLG apginklavus rusiškais zenitinės artilerijos kompleksais S-300, pastarosios efektyvumas žymia dalimi padidėjo. Rusijos karinių oro pajėgų vado pavadoautojo generolo leitenanto Aleksandro Biževo teigimu⁶¹, sutartį dėl bendros Rusijos ir Baltarusijos regioninės priešlėktuvinės gynybos ketinama pasirašyti šių metų spalį. Visi būtini dokumentai jau yra parengti ir turėtų būti svarstomi artimiausiu metu Rusijos ir Baltarusijos gynybos ministerijų kolegijų posėdyje. Pasak generolo, pastarosios sutarties pasirašymas leistų padidinti Rusijos ir Baltarusijos priešlėktuvinės gynybos efektyvumą, kadangi, remiantis susitarimo projektu, tiek Rusijos, tiek Baltarusijos naikintuvams būtų galima įskristi į viena kitos teritoriją, gavus Jungtinio štabo leidimą. Politinis sprendimas šiuo klausimu nebebūtų būtinas.

KSSO dvišaliai projektai ir integracijos plėtra tarp Baltarusijos ir Rusijos dažnai vertinama kaip pavyzdinė ir siūloma atsižvelgti tobulinant karinę integraciją KSSO. KSSO sukurtas Jungtinis štabas ir kuriami jungtiniai kariniai vienetai. Jungtinio štabo sukūrimas reflektuoja vieningą instrumentą, kuris koordinuoja arba koordinuos KSSO štabų veiklą tarp atskirų karinių pajėgų ir didina karinę integraciją. Tikėtina, kad priešlėktuvinė gynyba apims visas KSSO nares ir tai pasitarnaus kaip pozityvi galimybė, tęsiant karinę integraciją.

⁵⁹ Мальцев Л., В алгоритме XXI века, Красная Звезда, 28 Февраля 2007 года, http://www.redstar.ru/2007/02/28_02/1_12.html, 2007-09-05.

⁶⁰ Создание единой системы ПВО Беларуси и России вступило в завершающую фазу, http://naviny.by/rubrics/society/2007/03/05/ic_news_116_267722/, 2007-09-05.

⁶¹ *Ten pat.*

Išvados

Įvertinus karinės integracijos etapus ir empirinius duomenis, galima daryti išvadą, kad karinė integracija dominuoja bei uzurpuoja KSSO formavimosi procesą, kuris gali neutralizuoti trūkumus ir pasiekti rezultatą. Valstybės yra apibrėžusios savo karinės integracijos tikslų ir ambicijų, kurios fiksuotos strateginio lygmens dokumentuose. 1992 m. gegužės 15 d. Sutartis dėl kolektyvinio saugumo tapo vienu pirmųjų impulsų karinės integracijos srityje posovietinėje erdvėje. Sutartis grindžiama bendra gynyba, valstybių bendradarbiavimu, institucine struktūra ir bendrais veiksmais. Ši sutartis vėliau peraugo į organizaciją, kuri siejama su nauju geopolitiniu dariniu ir kolektyvinės regioninės saugumo sistemos sukūrimu. Pats vidinis karinės integracijos procesas buvo reglamentuojamas karinio bendradarbiavimo plane ir taktinio lygmens susitarime.

1995 m. vasario 10 d. buvo priimta Kolektyvinio saugumo koncepcija, kuri apėmė KSS narių nacionalinių ginkluotų pajėgų formavimą, karinio ir karinio techninio bendradarbiavimo programų įgyvendinimą, teisinių aktų, reglamentuojančių kolektyvinio saugumo sistemos funkcionavimą ir derinimą. Taip pat nuspręsta sukurti koalicines, jungtines karines grupes ir planuoti jų panaudojimą, sukurti jungtinę priešlėktuvinės gynybos sistemą ir įvertinti galimybę suformuojant bendras ginkluotas pajėgas. Šiuos planus įgyvendinti padės gerai institucionalizuota struktūra, kuri peraugo į organizaciją su atskiru statutu, narėmis ir perspektyviniais integracijos planais.

Trečioje karinės integracijos fazėje vyksta nuolatinės pratybos ir apmokymai RUBEŽ, vykdomos bendros operacijos KANAL, kurios orientuotos į bendrų veiksmų koordinaciją tarp saugumo struktūrų. KSSO yra nusprendusi kurti tris karines grupuotes Rytų Europos, Centrinės Azijos ir Kaukazo kryptimi, kurios turėtų suformuoti platų gynybinį ir puolamąjį aljansą. KSSO valstybės jau yra išsprendusios techninius karinio bendradarbiavimo aspektus, kadangi jų ginkluotos pajėgos ekipuotos suderinta ginkluote ir yra iš vieno tiekėjo – Rusijos. Kol kas neaišku dėl bendrų karinių vienetų pajėgumų, kadangi vyksta pratybos ir patvirtintos bendrų veiksmų koncepcijos, kurias turėtų testuoti bendri kariniai veiksmai. Didelis progresas padarytas Vakarų kryptimi, kurioje jau įdiegta bendra oro gynyba, o karinės grupuotės daliniai dalyvauja pratybose ir tikėtina, kad veikia suderintai. Tuo tarpu Kaukazo kryptis atsiremia tik į Rusijos ginkluotas pajėgas, ir mažai tikėtina, kad pastaroji grupė būtų pasirengusi bendriems veiksams. Taip pat trūksta pratybų tarp pačių karinių grupių, kadangi koncepcija numato visų grupių bendrus veiksmus.

Atkreiptinas dėmesys, kad KSSO yra įžengusi į galutinę karinės integracijos fazę ir sukūrusi bendrą vadovavimo instrumentą – Jungtinį štabą. Šiame etape gali pasitarnauti Rusijos–Baltarusijos karinės integracijos pavyzdžiai ir elementai, pvz., bendra priešlėktuvinė gynyba.

Pagrindines problemas KSSO gali kelti valstybių nacionaliniai lūkesčiai, kurie natūraliai yra susiję su karinės integracijos tikslais, ir gali svyruoti bei iš dalies modifikuotis. Tačiau pasiekus trečią pakopą fundamentalūs atotrūkiai

tarp lūkesčių ir realių rezultatų neturėtų būti. Pasitikėjimas išlieka vieninteli kliūtimi KSSO karinės integracijos procese, kadangi valstybių intencijos yra nenuspėjamos, ir tik glaudus bendradarbiavimas ir partnerystė padeda jas pažaboti, prisideda prie skaidrumo ir pasitikėjimo dvišaliuose santykiuose. Karinio aljanso struktūra taip pat gali tapti papildomu diskusijų objektu, o tai jau vyksta tarp Rusijos ir Baltarusijos dėl sąjunginių institucijų⁶².

Literatūra

Įstatymai, teises aktai, dokumentai

1. Estijos Respublikos, Latvijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos sutartis „Dėl jungtinio taikos palaikymo dalinio kūrimo ir formavimo“, Valstybės žinios, 1997 04 30 Nr. 37–895.
2. Lietuvos krašto apsaugos ministerijos ir Armėnijos gynybos ministerijos karinio bendradarbiavimo sutartis (KAM Tarptautinių ryšių departamento archyvinė byla „NVS sutartys“).
3. Shaping the Future of Canadian Defence: A Strategy for 2020, http://www.cds.dnd.ca/pubs/strategy2k/s2k08_e.asp.
4. Договор о коллективной безопасности, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>.
5. Меморандум о повышении эффективности Договора о коллективной безопасности от 15 мая 1992 года и его адаптации к современной геополитической ситуации, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>.
6. Протокол о продлении ДКБ от 15 мая 1992 года, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>.
7. Постановление Высшего Государственного Совета Союзного Государства 26 декабря 2001 г. № 8 Военная Доктрина Союзного Государства, <http://pravo.kulichki.com/zak/megd/megd00869.htm>, 2007-09-07.
8. Решение о Декларации государств-участников ДКБ, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>.
9. Решение СКБ о Концепции коллективной безопасности государств-участников ДКБ, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>.
10. Соглашение между Правительством Республики Беларусь и Правительством Российской Федерации о совместном тыловом обеспечении региональной группировки войск (сил) Вооруженных Сил Республики Беларусь и Вооруженных Сил Российской Федерации, http://pravo.by/webnpa/text_txt.asp?RN=H10300238.

⁶² BNS pranešimas, Sąjunginės valstybės Konstitucija gali būti priimta iki šių metų pabaigos. Rusijos–Baltarusijos Sąjunginės valstybės sekretorius Pavelas Borodinas rugsėjo 21 d. Maskvoje įvykusios spaudos konferencijos metu pareiškė, kad referendumas dėl Rusijos–Baltarusijos Sąjunginės valstybės Konstitucijos gali būti surengtas jau šių metų gruodžio mėnesį. Politikas taip pat pridūrė, kad šio dokumento projektas Rusijos–Baltarusijos Aukščiausioje Taryboje turėtų būti svarstomas lapkritį. Pagrindiniu svarstymo objektu turėtų tapti Sąjunginės valstybės valdymo institucijų struktūra, 2006 m. rugsėjo 22 d.

11. Соглашения между Министерством обороны Республики Беларусь и Министерством обороны Российской Федерации о порядке взаимодействия дежурных сил и средств противовоздушной обороны от 25 февраля 1994 г., www.mod.mil.by/sotrud.html.
12. Соглашение о правовом статусе Организации Договора о коллективной безопасности, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>.
13. Устав Организации Договора о коллективной безопасности, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>.

Oficialūs pareiškimai, kalbos, interviu

1. Rusijos užsienio reikalų ministro pareiškimas. Rusijos Federacijos užsienio reikalų ministerijos tinklalapis, www.mid.ru, 2005 m. gruodžio 8 d.

Monografijos ir studijos

2. Liska G. Nations in Alliance: the Limits of Interdependence. Baltimore: John Hopkins Press, 1962.
3. Faughn A. Interoperability: Is It Achievable? Boston: Harvard University, 2001.

Akademiniai straipsniai mokslinėje periodikoje, kolektyvinėse monografijose, tyrimu centru interneto svetainėse

1. Danford W. The Canadian Forces and the Doctrine of Interoperability: The Issues June 2002 Vol. 3, no. 7, <http://www.irpp.org/pm/archive/pmvol3no7.pdf>.
2. Минасян С. Процесс формирования системы коллективной безопасности на постсоветском пространстве, <http://caucasus.rau.am/doc/MinasianS.pdf>.
3. Николаенко В. Десять лет договору о коллективной безопасности, *Международная жизнь*, 2002, № 4.
4. Шаклеина М. Внешняя политика и безопасность современной России, 1991–2002, Хрестоматия. В 4 т., Моск. гос. ин-т междунар. отношений (ун-т) МИД России, 2002. Т. 4.
5. Шлыков В. Оборонная экономика в России и наследие структурной милитаризации. Под редакцией Стивена Э. Миллера и Дмитрия Тренина. Вооруженные силы России: власть и политика. Американская академия гуманитарных и точных наук, 2005.

Straipsniai periodikoje, agentūrų pranešimai, radijo laidos, nuomones

1. 22-23 июня в столице Белоруссии - городе Минске состоится саммит Организации договора о коллективной безопасности (ОДКБ), <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>, 2009-09-05.

2. BNS pranešimas, Sąjunginės valstybės Konstitucija gali būti priimta iki šių metų pabaigos, 2006 rugėjo 22 d.
3. BNS pranešimas, A. Lukašenka stiprina bendradarbiavimą su Rusija, 2006 m. rugpjūčio 3 d.
4. Interfaks–AVN pranešimas, B. Gryzlovas pasisako už Sąjunginių pajėgų kariuomenės efektyvumo didinimą, 2007 m. vasario 27 d.
5. Бордюжа: необходимо создать Коллективные силы чрезвычайного реагирования ОДКБ, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>.
6. Мальцев Л., В алгоритме XXI века, Красная Звезда, 28 Февраля 2007 года, http://www.redstar.ru/2007/02/28_02/1_12.html.
7. Матвеев А. Кремль инициирует военную интеграцию в СНГ, 2003-07-21, <http://www.moldova.ru/index.php?tabName=articles&owner=16&id=114>.
8. На страже союзного неба, <http://www.soyuz.by/second.aspx?document=12220&type=Qualifier&uid=5&page=5>.
9. Объединенный штаб ОДКБ, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>.
10. Пермяков С. Контратака с „РУБЕЖА–2007“, <http://www.dkb.gov.ru/start/index.htm>.
11. Стрешнев Р. Коллективные силы выходят на новые рубежи, Красная звезда, 7 Августа 2004 г.
12. Стрешнев Р. В боевом братстве — наша сила, Красная Звезда, 30 Августа 2005 года, http://www.redstar.ru/2005/08/30_08/3_02.html.
13. Создание единой системы ПВО Беларуси и России вступило в завершающую фазу, http://naviny.by/rubrics/society/2007/03/05/ic_news_116_267722/.
14. Утвержден проект Концепции основ законодательства Союзного государства об обороне 20/10/2005, <http://www.soyuz.by/second.aspx?document=9890&type=Qualifier&uid=5&page=5>.